

SIONULU ROMANESCU

fóia basericésca, literaria si scolastica.

Vien'a,
15. Iuliu
1872.

„Sionulu rom.” ese de dóne ori pre luna, in 1. si 15 a
lunei, cuprindendu 1½ — 2 côle. Pretiulu pre unu
anu 5 fl. v. a., pre diumetate de anu 2 fl. 50 cr.
v. a.; pentru Romani'a si tieré straine 14 lei séu
franci pre intregu, si 7 lei pre diumetate anulu.

Nu
13.

Prenumerarea se face la redactiune, in semina-
riulu gr. c. centr. din Vien'a (Schönlaterngasse
Nr. 10). Tóte epistolele suntu de a se tramite la
redactiune francate. Corespundintiele neprublicate
se voru arde. Scrisori anonime nu se primescu.

Anulu
IV.

CUPRINSULU: In caus'a episcopiei ghierlane. — De care patriarcatu s'au tîenutu Romanii din Daci'a traiana si aureliana? IV. — Sacrificiulu Legei nóue (urm.) — Au preotii rom. dreptu se pretinda de la statu salarisarea lor? — Cumu si candu fú religiunea crest. recunoscuta in imperiulu rom.? (fine.) — Famili'a si scol'a (urm.) — Planulu de invetiamentu pentru scólele elementari gr. c. din distr. Nasaudului. — Corespundintia: Beclénu (baserice nóue solide, fundatiune scol. insemnata, ofertu considerabile pentru academi'a rom. de drepturi.) — Ochire prin lumea politica (alegerile d'tetali mag. si deputatii rom., brasiovanii si conferinti'a de A.-luli'a, adres'a dietei croate, visita imperat. la Berolinu, iesuttii germani, chedivele in Stambulu, amen'tiare serbéscu.) — Varietati. — Post'a redactiunei.

In caus'a episcopiei ghierlane

avemu scirea, cà órecãti pré onorati dd. protopopi au luatú iniciativ'a la o nóua procedere unanima pentru conservarea dreptului de alegere. Sinódele protopopesci din dièces'a veduvita voru se substérna denou o represintatiune la escel. sa p. metropolitu si la inal-tulu ministeriu, esprimendu-si nu numai sperarea, cumu cà diècesanii nu voru fi conturbati intru esercitarea dreptului lor electoral, ei totodata dechiarandu, cumu cà dinsii protesta si voru protestá totdeun'a serbatoresce contr'a încercãrilor de a li-se luá acestu dreptu stravechiu si canonicu, pre care lu-voru reclama la tóta ocasiunea. Noi ne bucurãmu de o atare procedere unanima, franca si resoluta, care trebue se fia coronata de sucesu, d'ca numai destinsii nostri barbat, constituiti in diverse pusetiuni soçiali in capital'a Ungariei, nu voru pregetá a se face la inaltele locuri advocati ai acestei cause pré momentóse. Se ajute Ddieu!

De care patriarcatu s'au tîenutu Romanii din Daci'a traiana si aureliana?

IV.

In numerulu precedentu amu auditu, cumu Bulgari'a, (in alu carei tîenutu s'au cuprinsu si Daci'a mediterana si cea ripana si Misi'a, sub care scrietorii intielegu Tíer'a-rom. séu Valachi'a, precumu Morelli in Syn-tagma ecel.), prin lucrarea regelui Bulgariloru si Romaniloru daciani Michailu séu Bogore, prin energiós'a activitate a pontificelui romanu Nicolau I. si prin infuinti'a lui Ludovicu regelui Germaniei séu apusului, cu invoiea Bulgariloru éra a devenitu sub jurisdic-tiunea patriarcului de la Rom'a vechia. Amu atinsu si acea, cà Constantinopolitanii au luatú Bulgari'a de la Romani.

Acumu mai in detaiu vomu a aretá, in ce tipu Bulgari'a pe tempulu lui Fotiu patriarcului constantinopolitanu s'a facutu préda bisantiniloru, si in ce tipu se scóse acea cu puterea desub jurisdic-tiunea patriar-

cului de la Rom'a vechia. Deodata vomu espune pe scurtu, cu ce virtute si cu ce sucesu pontificii romanu Nicolau I., Adrianu II., Ioane VIII. s'au luptatu pentru revindecarea dreptului patriarcatului de la Rom'a in remnulu bulgaru-romanu.

Despartirea Bulgariloru de baseric'a constantinopolitana, si supunerea lor de buna voia scaunului patriarcalu de la Rom'a, s'a intemplatú chiaru pe tempulu usurpatiunei demnitati patriarcale a lui Fotiu. Acest'a prin factiunea imperatésca bisantina, prin aseclii acestei, parte corupti, sedusi, contrari scaunului pontificelui rom., si parte inimici ai patriarcului legitimu si nevinovatu Ignatiu, din mirénu in tempu de siése dile, contr'a legiloru basericesci, cu restornarea legitimului patriarcu si fóra invoiea pontificelui rom. ajunsese la acésta demnitate. Evenimentulu despartirei Bulgariloru de baseric'a constantinopolitana éra lucru dorerosu pentru Fotiu si Greci, si daunosu interese-lor politice si basericesci ale Constantinoplei; pre-langa acea éra si multu umilitoriu si rusinatoriu pentru Fotiu si Constantinopolitanii cei invidiosi si falosi. Deunde Fotiu si-a datú tóta trud'a, cà se instraineze pe Bulgari de Rom'a, si se i readuca éra sub baseric'a Constantinoplei.

Spre a-si ajunge acestu scopu, a impumnatu dreptulu patriarcale alu pontificelui in Bulgari'a, a calumniatu pe pontificele, pe preotii romanu din Bulgari'a, si dátinele basericeii latine diferitorie de dátinele base-recei grecesci (Dr. Cornel. Will. o. c. pag. 42, si Dr. Hergenröther pag. 643, 646). Cà se puna si mai mare piedeca progreselor pontificelui rom. in Bulgari'a, in sinodulu constantinopolitanu, la a. 867 tîenutu si compusu din favoritiu sei, a aforisitu pe toti misiunarii latini si invetiaturele lor, si desbinandu-se de Rom'a a separatú si Bulgari'a.

Nicolau I. pontificele rom., patrunsu de ade-verulu dreptului patriarcalu rom. in remnulu bul-garu-romanu, a intrebuintiatú tóte mediele legali necesarie contr'a încercãrilor usurpatórie ale lui Fotiu si ale factiunei imperatesci, a refransu cu temeiu calumniile lui Fotiu mai susu amintite, a scrisu

imperatului orientului Michailu III., că se restaureze în remnulu bulgaru-romanu usulu dreptului patriarcale, care pontificii de la Rom'a prin vicariulu apostolescu, din Tesalonic'a l'au esercitatu din vechime in Epirulu vechiu și nou, in Iliricu, Macedoni'a, Tesali'a, Achai'a, Daci'a ripana, Daci'a mediterana, Mes'i'a séu Bulgari'a. Dardani'a, și provinci'a prevalitana, și care dreptu erá intaritu prin rînduelele pontificiloru rom. Damasu, Siriciu, Inocentiu, Bonifaciu, Celestinu, Siestu, Leonu celu mare, Ilariu, Simpliciu, Felice, și Hormisd'a, precumu adeveresce urmatoriulu pasagiu din epistol'a lui Nicolau I., scrisa cãtra imperatulu orientului Michailu III.:

„Opportet vestrum imperiale decus, quod in omnibus ecclesiasticis utilitatibus vigere audivimus, ut antiquum morem, quem nostra ecclesia habuit, vestris temporibus restaurare dignemini, quatenus vicem, quam nostra sedes per episcopos vestris in partibus constitutos habuit, videlicet Thessalonicensem, qui Romanae sedis vicem per Epirum veterem Epirumque novam, atque Illyricum, Macedoniam, Thessaliam, Achaiam, Daciam ripensem Daciamque mediterraneam, Moesiam, Dardaniam, Praevalim. B. Petro apostolorum principi contradicere nullus praesumat: quae antecessorum nostrorum temporibus, scilicet Damasi, Siricii, Innocentii, Bonifacii, Coelestini, Sixti, Leonis, Hilarii, Simplicii, Felicis, atque Hormisdiae sanctorum pontificum sacris dispositionibus augebantur: quorum denique institutiones ab eis illi in partibus destinatas per nostros missos, ut rei veritatem cognoscere queatis, vestrae augustali potentiae dirigere curavimus“. (v. Dr. Cornel. Will, o. c. pag. 31, și Harduin Concil. tom. V. p. 126.)

Venindu pe tronulu imperiului orientale in loculu lui Michailu III. altu imperatu, adeca Vasiliu Macedonianulu, pe cãtu-va tempu a apusu stéu'a fericirei lui Fotiu: cãci acestu imperatu l'a depusu din scaunulu patriarcescu, și a restituitu pe Ignatiu patriarculu de mai înainte, prin Fotiu depusu séu restornatu. — Morindu Nicolau I., urmatoriulu seu Adrianu II. pontificele a nemicitu actele sinodului fotianu din 867. Bulgariloru le-a datu de episcopu pe Silvestru, prin legatii sei in sinodulu constantinopolitanu la 869 tienutu in caus'a lui Fotiu a aperatu dreptulu patriarcale rom. in Bulgari'a: in sa fóra de sucesulu doritu: cãci sinodulu fiendu compusu mare parte din membri favoritori curtei imperatesci, nu a luat in consideratiune argumentele legatiloru pontificesei pentru dreptulu patriarcalu produse, ci in favórea imperatului și a Constantinopolitaniloru a luat Bulgari'a și o-a datu patriarcului constantinopolitanu.

Despre acést'a faimosulu istoricu rom. Sincai in Cronie'a Romaniloru la pag. 322 dice: „Baremi de nu s'ar' fi intemplatu acést'a; cã Romanii mai fericiti aru fi fostu, de s'aru fi supusu patriarceiei din Rom'a, precumu s'au fericitu alte neamuri, cari in si-ne le vedemu!“

Triumfandu in sinodulu constantinopolitanu amintitu ambitiunea și invidi'a Greciloru, Ignatiu patr. constantinopolitanu restituitu a deprinsu in Bulgari'a juris-

dictiune, și a pusu acolo arhiepiscopi și episcopi greci, pe cari Bulgarii, insielati prin darurile și promisiunile Greciloru, i-au primitu, éra pre preotii latini i-au alungatu din Bulgari'a. Silvestru episcopulu latinu inca a trebuitu se ésa de acolo, cumu serie Cronie'a Romaniloru de Sincanu la pag. 323. Insa Adrianu II. pontificele decisiunea sinodului constantinop. din 869 relativa la luarea Bulgariei o-a respinsu, și usurpatiunea patriarcului Ignatiu in Bulgari'a o-a reprobatu, și cu asprime a scrisu imperatului orientului, se oprésca pe Ignatiu de la usurpatiune in remnulu bulgaru-romanu, precumu serie și Fr. Horváth in opulu „Unio“ p. 84.

(va urmá.)

Sacrificiulu Legei nóue.

(urmare din n-ru 6.)

§. Partea a dóua, consacrarea jerfei, activitatea preotiesca a Mantuitorului, calea santitãtii.

a. Dupa ce fideliu prin marturisirea simbolului credintiei s'au grupatu in giurulu Mantuitorului, facundu-se asiã-dicendu „una anima și unu sufletu“ cu dînsulu, acumu suntu provocati a-si luá fiacare crucea sa și a-lu urma pre Golgot'a pátimeloru. „Se stãmu bine, se stãmu cu frica, se luãmu a minte sant'a jerfa cu pace a-o aduce“, suna provocarea levitului: éra provocatii respundu „Misericordi'a pãcei, sacrificiulu laudei“, cãsi candu aru vré se dica: nu sacrificiu, ci misericordi'a o proaducemu, acea misericordiã, din carea a germinatu și germinéza pãcea nóstra, cea adeverata, adeca misericordi'a divina, carea ne tramise pre espiatoriulu și principele pãcei nóstre, pre I. Christostu, pre carele-lu și proaducemu intru sacrificiu de espiatiune și lauda. Spre acestu scopu preotulu le poftesce, cã grati'a lui Ddieu sternitória și ajutoriã, și charitatea unitória „se fia cu ei cu toti“; poporulu aducundu-si a minte de mandatulu, de a ne rogá unulu pentru altulu, resplatesce binecuvãntarea preotului, oftandu, cã acelesi bunatãti nepretiuite se fia „și cu spiritulu seu.“

Nu mai puçinu vivace și profundu e și dialogulu, ce urméza in legaturã nemidiulocita. „Susu se avemu animele“ provóca liturgulu, „Avemu cãtra Domnulu“ respundu credintiosii. Prin acést'a provocare stravechia¹⁾ preotulu ne demanda și noi in supunere fiiesca consentimu: a depune tóta grigi'a lumésca și a ne redicã cu animele nóstre acólo, undé e capulu corpului nostru misticu, capulu bisericeii, I. Christosu, și a petrecé mai alesu aceste momente intru contemplarea lucruriloru ceresci și ddieesci. Contemplarea acést'a nu póte se nu ne duca pre calea cea mai drepta și mai scurta la recunoscintia pentru nemesuratele binefaceri divine; deunde și suntemu indata invitati „se multiamu Domnului“, la ce dechiarãmu, cã „cu cuvãntia și cu dreptate este“ a multiamu: multiamu a acést'a a nóstra e lucru de mnu faciã cu Ddieu, cãci elu ne-a creatu pre noi din nemica, și elu ne-a recreatu pre noi, rescumparandu-ne cu scumpu sangele seu; e lucru

justu fația cu noi, căci noi suntemu poporul seu, lucrulu maniloru sale și turm'a sa cuventatória.

Pana candu chorulu și poporul profeséza aceste, preotulu in rogatiunea sa secreta imitéza pre archiereulu eternu. Anume I. Christosu mergundu spre pátim'a sa, la cin'a ultima inaltia înainte de tóte „rogatiunea sa archiereésca“, cá prin midiolocirea sacerdotiului seu și a jerfêi sale toti fidelii aflatori in comuniunea basericei se fia santtti. „Io te-am premaritu pre pamentu, díse elu, lucrulu l'am implinitu, care mi-ai datu mie, cá se-lu facu; și acumu premareseme tu, Parinte, la tine insu-ti cu marirea, carea am avutu la únc mai înainte, pana a nu fi lumea; și pentru acesti fideli eu me santiescu pre mine insu-mi, cá si ei se fia santiti intru adeveru; éra nu pentru acesti-a numai me rogu, ci și pentru cei ce voru crede prin cuventulu loru intru mine, cá toti se fia un'a, precumu tu Parinte intru mine esti și eu intru tine sum; Parinte, pre carii i-ai datu mie voiu, cá unde sum eu, si ei se fia cu mine, cá se védiá marirea mea, carea mi-ai datu mie.“¹⁾ Éra dupa asiediarea cinei ultime „dede lauda lui Ddieu“, cumu érá in dátina la Evrei cu ocasiunea celebrarei pascelor²⁾, intoná imnu de multiamita Parintelui seu eternu.

Intogmá lucra acumu și preotulu celebratoriu. Și deóráce sacrificiulu e punctulu centrale alu creatiunei, rescumpararei și santirei nóstre, in dinsulu se contiene istori'a lumei și a genului omenescu, dinsulu cuprinde ceriulu și pamentulu: de acea baseric'a intrunesce in acésta multiamita a sa întrega creatiunea pamenténa și suprapamenténa. „Noi amintimú, díce Cirilu Ierusal.³⁾, ceriulu și pamentulu și marea și sórele și lun'a și stelele și tóta creatur'a, ratiunale și neratiunale, vediuta și nevediuta, pre angeri, archangeli, poteri, domnie, principi, potestáti, tronuri și cherubimi, cari si-acopere faci'a, cásí candu amu vré se-i agraimu cu cuventulu lui Davidu: Laudati pre Domnulu cu mine. Noi citámú și pre acei cherubimi, pre cari Iesai'a in Spiritulu s. i vediú, cumu stau in giuru de tronulu lui Ddieu, și cu dóue aripe si-acoperu faci'a, cu dóue petiórele, éra cu dóue sbóra strigandu: Santu, santu, santu e Domnulu, Ddieulu Sabaoth. Dreptce noi rostimu acestu imn seraficu, pentru cá se ne unimu cu cét'a poteriloru suprapamenténe.“

b. Asta multiamita universale, a celoru patru elemente fundamentali ale lumei sublunarie, a celoru patru plage ale ceriului, a resaritului, apusului, austrului și séptemtrionelui, ó esprime și eschiamatiunea „Cantare de invingere cantandu, strigandu scl.“ aludendu totodata in sensu misticu la cele patru animale, form'a caroru ó invescúra angerii in visiunea lui Ezechiele. „Cei ce canta, díce s. Germanu, suntu vulturulu, cei ce striga boulu, cei ce inaltia viersu leulu, cei ce graescu omulu.“

Baseric'a militante esercita aici unu mare privilegiu, asociandu-se prin choru și poporu inca depre acumu fericiteloru cete ceresci, și intonandu imnulu loru triumfale „Santu, santu, santu e Domnulu Sabaoth.“

Preotulu asisiderea se strapune in spiritulu seu cu totulu in pusetiunea angeriloru; deunde sub cantarea innului angerescu prememoraú diaconulu iea stéu'a depre discu, și dupa ce face cu dinsa semnulu crucei deasupr'a lui și ó saruta, ó pune in láturi, spre a insemná, cá „preotulu Legei nóue nu mai vede glori'a lui Ddieu prin midiolocirea unui nuoru, cá odinióra Moise in cortulu marturie, ci cu faci'a descoperita.“⁴⁾

Si fiendu cá ne apropiámú de partea cea mai principale și mai santa a misei, indata actiunile introducatóric ne reveléza misterie de cele mai profunde. Diaconulu adeca luandu ripid'a, precumu prescrie rubric'a, agitéza cu tóta socotel'a și grigi'a deasupr'a santeloru daruri. Ce aduncu și misteriosu sensu jace in acestu actu, adusu in legatura cu cele precedinti și urmátóric! Isusu vine spre patim'a sa, și baseric'a saluta pre „celu ce vine intru numele Domnului“, pre Cuventulu eternu a lui Ddieu, cu innulu angerescu intreitu-santu; dara poterile angeresci se cutremura, cumu tremura ripid'a in man'a diaconului, candu vedu, cá elu vine „se calce singuru tésculu și se-si spele in sange vestmentulu seu,“ candu si-represinta intrebarea și respunsulu profetului Isai'a: „Cine este acest'a, carele vine din Edomu, rosiél'a vestmenteloru lui din Bosoru? acestu infrumsetiatu in vestmentulu seu, procediendu in taría? Eu sum, carele graescu dreptate și judecata de mantuire. Pentru ce in sa suntu vestmentele tale cá din téscu calcatu?“⁵⁾

c. Acumu vine consacratiunea, anim'a și esenti'a propria a sacrificiului. Preotulu in numele și cá locutiótorulu lui I. Christosu repetiesce acelesi fapte și cuvente, prin cari Christosu pentru prima óra transubstantiá panea și vinulu; le repetiesce nu de la sene și in persón'a sa, ci in persón'a lui I. Christosu, nu in modu istoricu și recitativu, ci in modu eminentamente semnificativu și indicativu.⁶⁾

(va urmá.)

¹⁾ Ocurge dejá in liturgiele ascrise apostoliloru și la ss. parinti din seclii primi.

²⁾ Ioan. 17, 4 și urm.

³⁾ Mat. 26, 30; Marc. 14, 26. Asta docsologia a Evreiloru stá din ps. 112, 113, 114, 115, 116, 117, din cari doi se cantáu înainte de gustarea pocaiului, patru dupa cina; cfr. Sepp. Leben Christi t. III, pag. 450.

⁴⁾ Catech. mystag. 5.

⁵⁾ S. German. o. c.

⁶⁾ Iesai. 63, 1-3.

⁷⁾ Thom. Aquin. l. c. qu. 78. art. 5.; Benedict. XIV. l. c. n. 253. p. 96.

Au preotii rom. dereptu se pretinda de la statu salarisarea loru?

(Discursu ținutu de Io ane Popescu, parocu romanu gr. cat. alu opidului Rupe (Cohalmu), in sinodulu vicariatului Fagarasiu din 14 Martiu 1871.)^{*}

Reverendisime Domnule Vicariu și presiedinte! Pré onoratu Sinodu vicariale! — In sensulu canonului 29 alu sinodului archidiecepsanu din 1869 am fostu in-sarcinatu si eu — intre celi trei preoti, din partea acestui pré onoratu sinodu in anulu trecutú cu una tema din dereptulu canonicu, și anume cu acést'a, cá

^{*} D. auctoriu díce, cá din cause nedependinti de dísa sa întârziatu cu comunicarea elaboratului presinte; cu tóte aceste máteri'a este atátu de interesanta si momentósa pentru noi, încátu cu plăcere vomá publicá și alte discusiuni ulterioari asupr'a ei. Red.

au preotii romani, si cu deosebire celi greci, dreptu se pretinda de la statu salarisarea lor? Acesta intrebare sum silitu dara se o deslegu in presintia acestui p. o. Sinodu.

Mai inainte inasa trebuie se premitu, cumu ca acest'a intrebare ar' fi superflua in casulu acel'a, candu egalitatea de drepturi, de ani 1871 proclamata de Salvatoriulu lumei si in tempurile mai recente pusa si de omeni pre chartia, s' ar' fi facutu corpu. Asta-di inasa, candu clerulu nostru e constrinsu a traí mai numai din mana in gura, adeca din cea ce capeta dupa epatrafiru, ca si parintii nostri de mai inainte, este un'a din intrebările celea mai vitali, ce de una mesura trebuie se intereseze pre ambii factori ai bisericeii noastre unite; cace pana candu acest'a nu se va resoli spre multiamirea nostra, e preste potintia, ca clerulu nostru se fia lumin'a chiamata a resfira negurele nescientiei si a obli calea culturai credintiosiloru sei, spre a deveni patrioti adevirati si cetatieni poterici, etc.

Se mi-iertati inasa, Rev. D. Presiedinte si onorati in Christosu frati, deca numai cu mare sfiela cutediu a intrá in discusiunea cestiunei de faia; pentru ca de una parte etatea si puçinulu studiu, era de alt'a puçinele midiuloce, de cari dispunu, mi-insufla frica si cutremuru, ca me voiu pierde pre campulu celu vastu alu istoriei profane si bisericesci, pre care, voindu a vorbi in meritulu lucrului, mi-este preste potintia alu incungiura. Se fiu cu cevasi mai inaintatu in etate si studiu, se nu facu parte din clerulu constrinsu a-si castiga pana de tote dilele in sudorea faiei, se despunu de midiulocele unui preotu, ce apartiene clerului natiuniloru foste privilegiate, acest'a temere si sfiela ar' fi ridicula si demna de imputatiunea cea mai seriosa; inasa in conditiunile, in cari me aflu, cugetu ca seusa mea este derapta. — Aretandu-ve dara motivele spemei si ingrigirei mele si causele, cari nu me lasa a intrá asiá afundu in labirintulu istoriei si a pertractá acest'a tema „in extenso“, precumu s'ar' recere, si pentru acea cerundu-ve indulgentia, voiu a me incerca totusi dupa puçinele mele poteri si cualificatiuni a satisfacere detoriei, ce am cutediatu a lua asupra-mi din partea acestui p. o. Sinodu. Cu acestea apropiandu-me de intrebarea, ca au preotii romani dreptu se pretinda de la statu salarisarea lor? voiu maneca la respunsulu ei din santulu principiu: „Aequa divisio non conturbat fratres.“

Pre onoratu Sinodu! De la incetarea regimului teocraticu omenimea a formatu, ca si asta-di, doue societati pre pamentu, cu deosebite atribute, cu tendintie si scopuri proprie, conducundu-se fiacare de sene, independinte un'a de alt'a; si aceste doue societati suntu: societatea bisericesca si societatea civile, scurtu: biserica si statulu. Si istoria; martor'a intempleriloru, ne aréta, ca aceste societati au potutu sta un'a langa alt'a, ma biserica a potutu se esiste si fora ajutoriulu statului. Acest'a ne aréta istoria ei depre tempulu persecutiuniloru, in cari tempore biserica nu numai ca nu era ajutata din par-

tea statului, ci inca persecutata cu versari de sange, si ea totusi se latia si infloria! — Cu tote aceste totu istoria ne spune, ca atunci, candu biserica si statulu erau in corelatiuni si referentie amicabili, atunci prosperau mai multu atatu biserica catu si statulu intru ajungerea scopuriloru sale. Si acest'a va fi si in venitoriu; caci cu cate sierbitie va face statulu bisericeii mai multe, cu atata i va fi mai incoronatu scopulu de sucesulu doritu, de a forma cetatiani adevirati si virtuosii.

De aci dara se nasce intrebarea, ca cumu trebuie statulu se ajute biserica intru ajungerea scopuriloru ei prefipte si binecuventate? Negresitu, respundiu, ca numai prin atari sacrificie, prin cari se se propage cultura morale si intelectuale in cetatiani statului, si in consecuentia naturale acele sacrificie suntu infientiarea de institute de educatiune, gimnasie, seminarie, si in fine acest'a educatiune a-o pune in man'a unoru atari mentori, de la cari cu dreptu se asepta luminarea, desvoltarea si fericirea cetatieniloru statului si ai patriei. Apoi negresitu, ca pre acesti-a statulu are se-i salarizeze ca pre cei de antaiu chiamati pentru acelu scopu santu. Er' aici in prim'a linia vinu acei membri ai societatei bisericesci, cari conducu cu poterea cuventului pre cetatiani statului la ascultarea mandatorulu lui Ddiu si a prescripteloru statului. Acesti-a in trepta prima suntu preotii.

Dara se intrerumpemu puçinu firulu acestoru deductiuni ratiunali, si se ne intorcemu a cautá in Legea vechia, ca ce au fostu preotii, si cumu se onorau si renumerau ei atunci pentru oficiulu lor? Caci numai dupa acea potemu se ne facemu combinatiunile necesarie la intrebarea din vorba.

Deca deschidemu sant'a carte a lumei, s. Scriptura, vedemu indata in Testamentulu vechiu, ca ce erau preotii, ce detoria aveau ei dupa legea lui Moise, si cumu li se remunerá oficiulu lor? Ei erau ca si asta-di sierbitorii cortului si conducatorii poporului israelitenu, si rogatori la Ddiu pentru pecatele poporului, pentru care oficiu ei aveau dieciuela din tote arderile altariului. Asiá citimu dupa altele in cartea Levitiloru (c. 2. v. 1, 8, 9, 10), unde se invetia, cumu are a se aduce jerfa, cumu ca „va aduce jerfa . . . si o va aduce la preotu, si apropiandu-se catra altariu, va lua preotulu din jerfa pomenirea ei, si va pune preotulu pre altariu ardere de totu, mirosu de buna mirisma Domnului, era ce va remane de la jerfa va fi a lui Aronu preotulu si a filoru lui.“ Apoi in mai multe locuri se invetia poporulu, cumu si ce feliu de animale trebuie se aduca de jerfa pentru peate, si preotulu rogandu-se le va ierta, si ca ce daru va fi alu preotului pentru sierbitiu; asiá intre alte multe se citece la cartea Numeriloru (c. 5. v. 9, 10): „Si tota parga din tote, cari se santiescu intru fiii lui Israelu, cate voru aduce Domnului, ale preotului voru fi, si fiascecare omu ce va da preotului, a lui va fi;“ si erasi in c. 18 v. 8: „Si a graitu Domnulu catra Aronu: eta eu am datu voue padi'a pargeloru mele din tote cele santite mie de la fiii lui Israelu, si am

datu acestea daru tîe sî fiiloru tei dupa tine lege eterna“; (v. 9.): „Sî acést'a se fia vóue din cele sante ale santiloru, din aduceri, din tóte darurile loru sî din tóte jerfele loru, sî din tóte cele ce aducu pentru gresielele loru, sî din tóte cele ce aducu pentru peccatele loru, câte dáu ei mie din tóte cele sante, ale tale voru fi sî ale fiiloru tei“; (v. 12): „Tóta pârg'a untului de lemnu sî tóta pârg'a vinului sî pârg'a granului, câte dintre aceste se voru dá Domnului, tîe le am datu pre ele“; (v. 20, 21, 24, 31): „Sî a graitu Domnulu cãtra Aronu sî fiiloru lui Levi: éta le am datu totu ce este a diecea in Israelu mosia pentru servitiile loru in cortulu marturiei; cã dieciué'la fiiloru lui Israelu, care voru aduce Domnului, daru le am datu Levitiloru mosia; sî o veti mancá pre dins'a; cãci acést'a este simbrí'a vóstra pentru oficiile vóstre cele din cortulu marturiei.“ Totu aici in c. 31 invétia Ddieu pre Moise, cumu se impartiesca predele castigate in resbelulu avutu cu Midianitenii, dîcundu: „Sî din diumetatea predeloru veti luá sî veti dá lui Eleasaru preotulu pârga Domnului.“

La a II. lege c. 18 v. 15 se citește: „Preotii sî Levitii sî totu neamulu lui Levi nu va avé parte sî mosia cu Israelu, ci jerfele Domnului voru fi mosi'a loru, acele le voru mancá; cã pre ei i-a alesu Domnulu Ddieu din tóte neamurile, se stee inaintea Domnului Ddieului seu, cã se sierbésca sî bine se cuventeze in numele Domnului, ei sî fiii loru in tóte dílele.“ — In cartea lui Isusu Navi in c. 14 se aréta, cã Levitiloru séu preotiloru nu s'a impartitu din pamentulu lui Israelu, ci loru li-se dau numai cetátile sî locurile din pregiurulu loru. La a IV. carte a imperatoru c. 12 v. 16 se citește: „Argintu pentru pecatu sî argintu pentru gresiéla nu se va bagá in cas'a Domnului, ci preotiloru se va dá.“ Sî alte mai multe.

Astfelu de pusetiune sî remuneratiune aveáu preotii in legea cea vechia a lui Moise. Dara fiendu cã noi traimu acumu in legea cea nóua a lui Christosu, asiá ar' fi se aducu sî de aici unele argumente in acést'a materia; in sa aceste ne suntu pré cunoscute. E destulu de constatata poterea, cu carea a invescu Christosu pre preotii sei, candu apostoliloru le-a disu: „Luati Spiritulu s.; caror'a veti iertá peccatele, se voru iertá loru, sî caror'a le veti tiené voru fi tienute“, (Ioan. 20, 22—23); de unde se intielege misiunea cea mare a soçietatei preotiesci. Sî in adevéru trebuie se recunóscemu, cã ostenél'a preotímei in vini'a Domnului a sî fostu recompensata din partea poporulu credințiosu dupa potinti'a miulóceloru sî preceperea lui. Neci nu se poteá altcumu, deórace acést'a fiendu profesíunea preotímei, a trebuitu se sî traiésca dupa ea, pentru cã precumu a disu I. Christosu (Mat. 10, 10 sî Luc'a 10, 7.), „demnu este lucratoriulu de plat'a sa“, séu precumu a disu apost. Paulu cãtra Corinteni (I. 9, 4—7), „au nu avemu potere a mancá sî bé? cine sierbesce vreodata in óste cu léfa sa? séu cine sedesce vinia, sî din fruptulu ei nu mananca? séu cine pasce turm'a, sî din laptele turmei nu manan-

ca“? Cu dereptu cuventu a disu dara mai departe acelasi apostolu cãtra Corinteni (I. 9, 11—14), „déca amu semenatu noi vóue cele spirituali, au mare lucru este de vomu secerá noi ale vóstre cele trupesci? déca au parte altii de poterea vóstra, pentru ce nu mai bine noi? au nu sciti, cã cei ce lucréza cele sante, din baserica mananca, sî cari sierbescu altarinlu cu altariulu se impartasiescu? Domnulu a rónduitu, cã cei ce predica evangeli'a din evangelia se se nutrésca scl.“ Sî precumu aflámu din ss. parinti, preotímea sî pre tempulu persecutiuniloru paganesci aveá subsistintia din tesaurulu basericeiloru, capetandu in fiacare tempu léfa regulata.

Prin aceste in sa m'am camu abatutu de la tema, deórace eu am demustratu numai acea, cã preotii au dereptu sî dupa tectstulu Legei vechie sî dupa alu cei nóue a salvatoriului Christosu sî dupa usulu crestiniloru de mai inainte de a pretinde renumerațiune pentru sierbitiile loru de la crestini; precandu eu am se demustru, cã óre au preotii nostri dereptu se pretinda de la statu salarisarea loru? Asiá este; in sa fiendu acea in necsu cu acést'a întrebare, am voitu se aretu mai antáiu starea primitiva a obiectului, de care me ocupu, sî dupa acea se trecu la descrierea lui mai pre largu sî mai departe prin decurgerea timpurilor; sî cá se fiu mai scurtu, voiu se aretu in speciale starea basericeii romane sî prin urmare a preotímei ei din patri'a nóstra.

Acést'a stare ne infaçisíéza una lupta seculara cu lipse sî seraci'a, sî ea se continua pana asta-di. Dupa esírea legiuniloru romane, locuitorii patriei nóstre cu incetulu devenira supusi Greciloru in cele religióse. De la venirea Unguriloru incóce, precátu tempu calugherii greci aveáu influintia la curtea din Visiegradu; erámu mai scutiți de persecutiuni; dara incependu maicuséma de la Carolu Robertu incóce pana la reformatiune (1527) treceámu de eretici sî pagani, erámu espusi persecutiuniloru de totu felulu pentru credinti'a sî ritulu nostru resariténu. Reformatiunea in ca n'a schimbatu sórtea nóstra, dineontra o inasprise, pentru cã nu faceámu parte din cele 4 religiuni recepte (quatuor receptae religiones), sî cá atari erámu numai tolerati, („az oláh vagy görög sectáján levök, kik pro tempore szenvedtetnek usque beneplacitum principum et regnicolarum.“)

Preotii romanesci dáu decime la cei catolici ori reformati etc., asiá incátu, precumu a scrisu chiaru principele Barciai in diplom'a sa din 1659, „se asupriáu cu afurisita orbire, carea sî legei ddieesci sî chiamarei sale basericesci se improtivesce“⁽¹⁾; pentru cã ei, Ungurii, dupa legile loru „Approbatæ et compilatæ constitutiones Transilvaniae“ otariáu unele cá aceste: „Deórace Romanii pentru faptele loru cele rele n'au meritatu una favóre, de la ei in totu Ardélulu se se iee dieciuéla din vinu, granu, legume, oi, rimatori sî din albine.“ Intr'altu locu: „Noha az oláh natio ez hazában sem a statusok közé nem számláltatott, sem vallások nem a recepta religiók közül való, mind-

se iee dieciuéla din vinu, granu, legume, oi, rimatori și din albine.¹⁾ Jntr' altu locu: „Natiunea olacha, desí nu s'a numeratu in tíera între staturi, neci religiunea loru este receputa, totusi pentru interesulu țierei pana candu se voru mai suferí, statulu basericescu alu Romaniloru de ac este se se tiena scl²⁾.”

Astfelu aristocrația fiendu pré potinta și legidatória, nu poteá suferí alta religiune, afóra de care se tieneá ea: deunde se și diceá apoi, că „cujus regio, eius etiam religio“, adeca: „a cui e tíer'a, a acelu e și religiunea.“ Pentru acea religiunea Romaniloru și preotii ei stáu numai din gratia principelui și a țierei séu dițetei, căci asiá aflámu in Approb. part. III. tit. 53. art. 1.: „Fiendu că neci confesiunea natiunei valache nu este dintre cele patru recepute, asiá neci acea societate, din carea suntu calugherii, nu a fostu acceptata. ei mai vertosu a fostu oprita; deci și acumu suntu lasati in liber'a dispusetiune a țierei și a principelui. asiá cátu oricandu ar' aflá elu cu cale séu de trebuintia, se fia scosi.“³⁾

Dupa legea acea preotii romani se numiáu hoti. („a lator oláh papoknak megfogásárol irott articulus szerént“, „dupa articlulu scrisu despre arestarea hotiloru de popi romanesci.“) Mai departe: „Az oláh papok, kiknek orgazdaságok vagy egyéb czégérés véteken való életök felől bizonyos suspicio vagyon, a tisztetek megfoghassák.“ (romanesce: „Deregatorii potu inchide pré popii romanesci, despre cari ar' fi suspiciune intemeiata, că tienu hoti ori că traiescu in pecate notorie.“) Si prin art. 36 și 37 alu dițetei din Sabinu din 1566 Nov. 30 s'a decisu, că „finindu-se eresurile, se se sporésca religiunea cea adevărata (calvina) cu deosebire între Romani; ér' cei, cari n'aru voi a o primí, se se scóta din tíera, fia episcopi romani, popi séu calugheri; poporulu se asculte numai de episcopulu (calvinu) Georgiu și de popii alesi de elu; ér' eine ar' conturbá pre acesti-a, se incurá not'a necredintiei.“

Urmările acestoru dispusetiuni neumane și barbăre fure triste, căci o parte mare din Romani s'au calvinitu și religiunea loru in genere a fostu asuprita.⁴⁾ Romanii dáu decimele loru Sasiloru, éra cei depre pamentulu nobililoru le dáu popiloru calvinesci. Prin urmăre Romanii din comitate depre pamentulu asiá-numitu „alu nobililoru“ eráu iobagi acelor'a, éra cei din sasime, desí n'au fostu iobagi cá cei-alalti, totusi și acesti-a au suferitu mai totu aceasi iobagía din partea acestoru óspeti ai lui Geiz'a II.

Dupa ce amú citatu câteva intemplări despre starea deplorabile a Romaniloru și a preotiloru rom. dupa reformatiune sub principii calvinii, se vedemu érași cu probe, că fost'au ei, Romanii din asiá-numitu „fundulu regiu“, mai usiorati in jugulu sasescu?

(va urmá.)

1) Vedi Actele și Fragmente de Tim. Cipariu pag. 206.

2) Artic. 2. alu Aprobatorulu.

3) Vedi și „Transilvani'a“, foia Asociațiunei r. transilv. a. 1870, pag. 205. etc., de Baritiu.

4) Arhivu pentru filologia și istoria. in artic. „Libertatea euscintiei in Transilvani'a“, și in „Transilvani'a“, redactata de G. Baritiu, din 1869 ni „Cronica lui Csercei“, și in „Acte și Fragmente“ etc.

Cumu și candu fú religiunea crestina recunoscuta in imperiulu romanu?

(finea.)

Dupa uciderea lui Liciniu Constantinu devenindu singurulu domnu alu imperiului rom., cu elu și religiunea crest. se fece religiunea domnitória séu de statu: căci Constantinu, desí dupa invingerea stralucita reportata asupr'a lui Macsentiu se portá in tóte cá crestinu, totusi constelatiunea imperiului nu lu-lasara se lapede de totu cele ale etnicismului. Acumu insa faptele vorbescu, că elu si-tienú cuventulu și nu fú nemultiamitoriu cătra Acel'a, alu carui brațiu potinte l'a sentitu cu atâte ocasiuni.

Cumu amintirámu in n-rulu tr., in decretulu publicatu la a. 313 in Milanu Constantinu a stersu tóte ordinatiunile aduse de antecesorii lui contr'a crestineloru; decretá, se fia pusi pre petioru liberu totí acei-a, cari pentru statornicia in credintia fusera incarcerati ori esilati; éra déca unii aru fi fostu judecati la mórte, pentru că se dederá de crestini, și bunurile loru aru fi fostu confiscate, acele se le capete consangeniului cei mai deaprópe; tóte bunurile singurateciloru, cumu și ale comunitatei crestine. in poterea legeri eráu se se redee acelor'a)

Pentru inaintarea cultulu ddieescu prin staruintia Elenei, mamei lui Constantinu, santele locuri calcate decátra Mantuitoriulu genului umanu fure eternisate cu baserice splendide; asiá între altele se aredicá baserica s. mormentu; in Betleemulu Iudei, unde Cuventulu se asediá între noi, se edificá o alta baserica, precumu și in muntelé Olivetului, de unde se inaltá Isusu la ceriu. Prin munificentia lui Constantinu se construi și baserica laterana din Rom'a, dupa acea cetátile Nicomedi'a, Elenopolea, Mambre fure infrumsetiate decátra Constantinu cu baserice pompóse. Afóra de acea elu le provediú aceste cu cărți sante, paramente și alte necesarie pentru sierbitiulu divin²⁾; a datu licentia, cá de acumu inainte și baserica au ministrii ei se se póta desemná de eredi.³⁾ Preste acést'a tóte drepturile, cari le aveá paganismulu, venira la religiunea crestina căsi la o religiune de statu; asiá dreptulu asilului, intrepunerea pentru seraci la tribunale, și alte de acestu soi.

Altele, contrarie sensului umanu și spiritului religiunei crestine, le-a opritu. Aici este de a se referí lupt'a de gladiatori, pedéps'a crucei, frangerea flueriloru celui crucefíptu, usitate la Romani; mai departe a scosu din valóre legea papiana, in tienórea carei eredi neinsorati, déca in decursu de 100 dñle de la mórtea testatoriului nu si-luáu muiere, eráu lipsiti de totu dreptulu la cele testate⁴⁾; espunerea și uciderea prunciloru, fórte désa la Romani, Constantinu se nesui a o întredice, asemnandu parintiloru stipendie pentru sustentaerea natiloru⁵⁾.

Constantinu introduse multe, cari conveniáu crestinismului, ma le pretindeá geniulu lui; asiá díu'a dominecei o aredicá la inaltínea destinatiunei sale, in poterea legeri mandandu, cá atátu la judecatoria, cátu

sî in piatia, se se contenésca toti de la lucru sî se santiésca diu'a acést'a.⁶⁾ Episcopiloru, preotiloru sî basericeiloru a donatu bunuri mari; pre cleru l'a scosu de sub tóte dările sî prestatiunile publice, cumu sî de la militia; a concesu, cá litigantii se póta incepe procesulu inaintea judecatoriei basericesci, sî cele decretate aici forulu civilu se le duca in deplinire.⁷⁾

Baseric'a a dechiaratu-o de independinta de la statu, sî cestui din urma i-a intredisu orice amestecu in afacerile basericesci. „Vos quidem in iis“, suntu euventele lui Constantinu, „quae intra ecclesiam sunt, episcopi estis, ego vero in iis, quae extra geruntur.“⁸⁾ Pentru condamnarea lui Ariu, cu invoél'a pontificelui Silvestru I. a conchiamatu conciliulu I. ecum. din Nice'a; pre Donatisti i-a provocatu se se supuna episcopiloru legitimi; de la elu si-ieau originea capelanii castrensi; prin decrete puse stavila nerusínarei fiiloru lui Israilu, cari in multe provincie maltractáu pre crestini.

Constantinu nu numai cá marì elu numele de crestinu, ci a sî folositu tóte midiulócele, cá pre cei ce siedeáu in intunerecu sî in umbr'a mortiei se i-aduca in staululu lui Christosu, dispunendu adeca, cá toti se se boteze; mai incolo aruspiloru le-a intredisu visitarea caseloru privatiloru, acolo a jerfi ori a diviná; apoi prin provincia diregatoriele le-a implutu totu cu crestini. In urma cá pre supusi se-i aduca la parasirea templeloru sî a icóneloru idolesci, ce eráu in acele, pre aceste, déca constáu din materia pretiósá, le topiá, éra pre celea parte le lasá inchise au desolate, parte, déca sierbiáu de teatrulu unoru lucruri rusínóse, le asemená pamentului.

Cetatea Rom'a fúse centrulu paganismului antieu; de Rom'a eráu legate tóte souvenirile republicei betrane. Constantinu deci cá se rumpa pre eternu cu amendóue, pentru cá asiá lucrulu inceputu se lu-póta continuá in pace sî linisce, a detiermuru a fundá una capitale nóna. Pana candu resiedeáu imperatorii in Rom'a, aici eráu in contactu cu senatorii, dintre cari fiacare, prelanga tóte cá in presinti'a augustiloru observá regulele curtenirei, totusi se tieneá pre sene de unu rang cu dinsi; imperatii eráu in midiulóculu poporului, care stá pre unu petioru fórte confidentialu cu capulu statului; imperatii in urma eráu departe de legiunile statiunate la fruntariile imperiului, cari legiuni creáu sî depuneáu augustii. Considerandu tóte aceste sî mai adaugundu frie'a de Persi sî de popórele de la Dunare, planulu lui Constantinu este justificatu.

Aprópe de tiermurii Europei sî Asiei cugetá Constantinu a fire loculu celu mai acomodatu pentru resiedinti'a domnitoriloru imperiului latino-elenu, cá asiá se satisfaca deplinu dorintiei ambeloru rase culte. In combinatiune fure trase Sardi'a, Tesalonic'a, sî mare probabilitate erá pentru Troi'a (Ilion), sant'a antic'a patria a Romaniloru, unde acumu Augustu planuise a si-ficsá resiedinti'a, dara cese mai tardiu rogarei amiciloru, candu apoi Oratiu i-dedicá od'a: „Iustum et tenacem propositi virum.“

La funtan'a Aiacesului pusese Constantinu pétr'a fun-

damentale; in sa „sapientis est consilium in melius mutare.“ Bizantiulu Traciei cugetá cá va fi mai aptu locu, sî asiá edificarea se incepù, sî nóu'a capitala de la fundatoriu si-luà numirea de Constantinopole (cetatea lui Const.) séu sî Rom'a nóua. La 4. Noem. 326 se puse fundamentulu, sî in a. 330 fù solemn'a inaugurare, carea durá 10 díle, luandu-si inceputulu la 11 Maiu. Spese nu fure crutiate, cá cetatea se fia infrumsetiata cu baserice, palatiuri, gradine sî altele; statuetele ori lucrurile de ceva pretiu, cari se afláu prin diverse locuri ale imperiului, tóte fure straportate aici, pentru cá nóu'a Roma se fia demna sora a celei vechie.

Cetatea, asemenea Romei, aveá unu senatu; poporulu, cá acolo, capetá stípendiü ori in bani ori in bucate; diferinti'a intre ambele erá, cá in Rom'a nóua nu se aflá neci una templa pagana, fù prim'a cetate pura crestina, grandióse baserice straluciáu in ea, precumu a ss. apostoli, edificata decátra Constantinu; de aici datéza istori'a arhitecturii bizantine, carea jocá rola marc in evulu mediu. Cá nóu'a cetate se fia locuita cátu de mai multi, forti'a, promisiunea, rogarea, tóte fure folosite; cine aveá posiesiune in Asi'a, déca nu si-aredicá o casa in Constantinopole, si-pierdeá dreptulu de a testá.

Astfelu capital'a nóua emulá cu Rom'a in numेरulu locuitoriu, dara nu cu glori'a sî marimea faptelor; cáci Rom'a si-eluptas glori'a cu mari trude in decursulu multoru secli, pana candu Constantinopolea erá opulu unu omu singuraticu, locuitorii eráu o glóta culésá, fóra istoria sî trecutu. Rom'a amu poté-ónumi cetatea independintiei, éra nóu'a capitala loculu, unde servilismulu sî tirani'a si-au fiptu resiedinti'a; aici nu esistáu civi, imperiulu deveni esclusiv'a posiesiune a unei familie.

Intre episcopii Romei nóue, carii mai tardiu, asemenea celoru din Alesandri'a, Antiochi'a sî Ierusalimu, se numiáu patriarhi, fure multi, carii esclara prin scientia. dara sî mai multi, carii se bucuráu a avé suprematia asupra fratiloru ce guvernáu baserice fundate de apostoli, ma carii priviáu cu ochi rei pre urmatoriu-lu s. Petru, pre patriarchulu din Rom'a, pre carele la inceputu lu-veneráu cá pre capulu vediutu alu basericei fundate de I. Christosu. Dara ambitiunea din dí in dí creseù, sî asiá sî subordinatiunea totu mai tare scadiù, pana ce in urma lucrulu deveni la schisma, prin carea atâte anime credintióse suntu smulse de la mam'a buna sî „per Ausonias sine lege vagantur.“

Desi idololatri'a nu avù intrare in Rom'a nóua, totusi viati'a crestineloru nu imbraeá vreo faciá imbuturatória, cáci cu istori'a a mana vedemu, câte secte sî eresuri au de a-si multiamí originea Constantinopolei. In Rom'a vechia in sa, prelanga tóte cá templele mai straluciáu, invetiatur'a lui Chr. remase conservata curata sî nepetata. Pocalulu in fine se implü. Constantinopolea de la a. 1453 este resiedinti'a unu domnu necredintiosu sî centrulu muhamedanismului uritiosu, precandu in episcopulu Romei pana in diu'a de adi, cáci „portile iadului nu voru invinge pétr'a acé-

st'a", tóte natiunile lumei veneréza pre locutienatoriulu lui I. Chr. si parintele crestinatatei.

Prelanga tóte cele amintite, facute de Constantinu in favórea religiunei crestine, încátu acea acumu se bucurá de dreptulu esistintiei publice in imperiulu romanu, totusi multi se aflaru atátu dintre pagani, cátu si dintre etnicii tempului nostru, carii voru a maculá caractrulu lui Constantinu, aducundu inainte unele fapte, precumu uciderea lui Liciniu, a fiului acestui Licinianu, a soției Faust'a si a fiului seu Crispu din Minervin'a. La aste insa respundemu pre scurtu, cá tóte acele demustra. cumu cá Constantinu nu valedise indata omului vechiu, desbracandu-se de elu, si cá nu fú indata santu, prelanga tóte cá recunoscú divinitatea crestinismului.⁹⁾ Mare insemnatate are apoi si acea cercustare, cá baseric'a orient. a inscrisu pre Constantinu in albulu santiloru, punendu oficiulu lui la 21 Maiu, cumu adeveresce orologiulu celu mare de Blasiu edit. II., unde la diu'a numita are: „ss. maritii si marii imperati incoronati de Ddieu si intogmá cu apostolii Constantinu si Elen'a"; éra baseric'a apusului lutiene de imperatoriu ortodocsu.¹⁰⁾

La 27 Fauru 337 ajunse Constantinu anulu 36-le alu domnirii sale, care di o-a petrecutu in rogatiuni si lectiuni sante, dandu lauda lui Ddieu, cáci lu-fece demnu a salutá si diu'a acést'a. Cu mare bucuria a animei a serbatu si santele pasce ale acelui anu; dara puține dile dupa acea si incepú a se senti reu, incepura a lu-incomodá nescari friguri. Pentru acea in cetatea sa se folosi de scalde; de ci la suatulu mediciloru merse in Elenopolea Bitiniei, numita asiá de la mama sa Elen'a, si de aici se mutá in vil'a Ancirana, nu departe de Nicomedie'a.

Deórace insa Constantinu, asemenea multoru ómeni ai tempului seu, amenase botezulu pana la finea viatiei, cá curátu de tóte pecatele se póta parasí lumea acésta, de alta parte dorindu se suscepá sacramentulu regeneratiunei in apele Iordanului: acumu sentindu, cá finea i-se apropia, chiamá preoti, si marturisindu-si pecatele si facundu destulu pentru acele, se botezà decáttra Eusebiu, episcopulu Nicomediei¹¹⁾, si imbracá vestimente albe, dandu la o parte cele imperatesci, si se asediá in patu trasu asemenea totu in albu. De aici tienú dupa datin'a sa o cuventare, in carea dede multiamita Tata-lui cerescu, cáci lu-fece demnu a primí santulu sacramentu alu botezului, si si-esprimá ultim'a vointia fácia cu imperiulu, impartindu-lu intre 3 fii ai sei, Constantiu, Constantinu si Constante, caroru cu limba de mórte le lasà, cá se fia fii adevirati ai basericeii si protectori ai crestinismului; apoi in diu'a de rosalie la 22 Maiu pre la amédiadi se mutá la cele ceresci, lasandu moritoriloru cea ce éra in elu moritoriu, éra nobilulu sufletu sbořandu inaintea dreptului Judecatoriu.

Prin trécatu observámu aici, cá suntu unii, cari dupa Baroniu afirma, cumu cá Constantinu ar' fi fostu botezatu in Rom'a la a. 324 decáttra pap'a Silvestru

I., candu fece si donatiunea renumita, relatata si de il sa dr. Iosefu Papp - Szilágyi in Enchirid. la p. 137; dara asertiunea acésta se parasí demultu decáttra eruditi.

Dupa ce dara religiunea crest. a pestrecutu furórea Iudeiloru, si a devinsu invidi'a paganiloru cumu si planurile infernali ale persecutoriloru, si fácia de tóte furtunele se aretà mai poterica, provedinti'a divina aduse dile mai serine preste orizontele crestinescu, suscitandu pre Constantinu, care aveá se scóta baseric'a din jugulu tiraniloru, se franga pre inimicii acelei si se i-adauca sub placutulu jugu a lui Christosu. Acést'a in adeveru suscependu religiunea crest., prefacundu in fumu tóte planurile inimiciloru. dede pacea demultu dorita basericeii, o dechiará de libera, prin multe legi salutarie inainta propagarea ei. Mari si multe a facutu elu pentru marirea casei Domnului, indiestrandu-o cu privilegie diverse.

Acumu frunos'a mirésa a lui Christosu, baseric'a, dupa o iérna grea plina de viscole respirá liberu si radiele binefacutórie, ce a adusu genului umanu, le imprasciá in tóte laturile. Pusa deasupr'a muntelui si in fácia lumei intregi, ea chiamá acumu tóte popórele, se invetie cáile Domnului si se amble intru carárele lui. Templele dieiloru se prefacura in baseric'a Ddieului celui viu; crucea, dupa apostolu, „Iudeiloru scandala si paganiloru nebunia“, premerse imperatiloru; lemnulu acést'a subjugá lumea intréga si ómenii feroci, curagiosi si nedumeriti se plecara lui. Cu unu cuventu: din tempulu acést'a e, decandu religiunea crest. nu numai cá e securá in vetr'a sa si se propaga de miratu, ci si organisarea leintrica si dinafóra a basericeii face pasi gigantici.

Vien'a, 9 Iuliu 1872.

Iuliu Papfalvai.

¹⁾ Cod. Teod. XVI, 2. 1. 1. et 2.; Euseb. H. e. X, 7.; Sozom. I. 9.

²⁾ Eusebiu in Vit. Const. II, 24. 42. 48.; IV, 29. 32. 35.; III, 5.

³⁾ C. Teod. XVI, 2. 4.

⁴⁾ Sozomenu I. 8.

⁵⁾ C. Teod. XI, 27.

⁶⁾ Cod. Teod. II, 81. C. Just. III, 12. Eusebiu in V. C. IV, 18.

⁷⁾ Eusebiu V. C. IV, 27.

⁸⁾ Cfr. Eusebiu V. C. I, 44.

⁹⁾ Cfr. Nèves du Constantin et Theodose devant les églises occid. et orient., Louvain et Brux. 1857, pag. 28.

¹⁰⁾ V. Katerkamp, Kirchengeschichte, p. II, pag. 84. 193.

¹¹⁾ Cfr. Euseb. in V. C. III, 61, 62.; Sozom. II, 34.; Theodoret. I, 32.; S. Hieron. in Chronic.; Ambros. in orat. in funer. Theodosii.

Familia si scol'a.

(urmare.)

In Americ'a de medianópte, togmá asiá precumu odinióra in Rom'a, capulu familiei mai vertosu éra caleulu, decátu protectoriulu familiei. Prunculu, care uitá de onórea cuvenintiósá, fóra de neci o indurare se sugrumá; ereditatea parintésca nu remaneá prunciloru, ci fratiloru parintelui; despartirea despotica si dupa placu decáttra muiere, tiparea acestei-a fóra de neci o causa oresicum s'a fostu prefacutu in lege, si a fostu caus'a tiraniei cei mai crancene; asiá pentru esemplu muierea. despre carea s'a adevéritu a fi necredintiósá, indata se ucideá, se taiá in bucáti, si car-

nea ei o mancău martorii. După marturisirea lui Oviedo, în insulele ispanice cu ocaziunea înmormentării cazice (cazica—capulu a mai multe familie) mai multe dintre muierile lui împreună cu dinsulu se îngropău de viue. Floridenii în Americ'a de medianópte domnitoriului lor, despre care sunt convinsi, că e fiulu sórelui, i jefescu pre cei d'antăiu nascuti ai sei. Era pe betranii nepotintiosi, că se se mantuésca de ei că de o sarcina fóra de folosu, i ucidu fóra de neci o mustrare a conscientiei.

Neci în Americ'a de média-dí au fostu mai suferibile giurstările familiari. Capii familielor, cari în Americ'a se numescu „inca“, aveáu dreptu a rapí de la consangeniilor lor pe pruncii acei-a, cari le placeáu mai bine, si poteáu si pe incesi sororile lor a-le luá de muere. Déca muieria era de o structura mai debila, prunculu ei se ucidea, că nu cumvá se ereditaze debilitatea maicei sale; déca muieria nasceá ceva monstru, pe ambii i lasáu se péra; dintre gemeni pre unulu totdeun'a lu ucidea, cugetandu, că o mama n'ar' poté nutri deodata doi prunci.

În Seelandi'a nóua despotismulu domnitoriului a fostu nemarginitu; la celu mai micu semnu a lui se macelariá numaidecátu unu sclavu, o muere si unu pruncu. Barbatulu poteá típa liberu pe muieria sa, indata ce acést'a din cauza cátu de puçina nu i mai placeá. Insa muieria típata éra si poteá maritá, si voi'a sa în respectulu acést'a o dechiará prin o petelutia spendiurata pre façia-i.

În Australi'a barbati dearóndulu pre acele femeie le ieau de soçie, pre cari le rapescu de la alte vitie de poporu. Pre aceste si-le castiga în modulu urmatoriu: cu alarma mare nevalescu asup'ra lor, apoi cu loviture de busduganu bine nimerite ametíndu-le, le ducu cu triumfu în téniturile sale. Altcumu le considera de nescari fientie fórté despectate, si le este iertata orice tirania în privinti'a lor; se potu vedé în Australi'a fórté multe muieri, cari pre capu si frunte pórtá ranele si semnele tiraniei barbatiilor sei.

În insulele Oceanului déca muieria séu barbatulu se uria a mai trái la-olalta, se poteá simpleminte retrage si pasí la alta casatoria, si asiá se poteá oricare parte si de diece ori insoará au maritá. Dara usioratatea ast'a a casatorieii cu privire la muieri aveá urmári fórté triste. Prin despartirea continua fiendu alungata de la o familia la alt'a, sórtea ei era mai rea decátu a sclavelor; dara, graindu adeverulu, nici înainte de despartire n'aveá sórte pré de invidiatu. Pentru barbati se rónduiáu ospetie deosebite; era muieriloru, fiendu că se priviáu de unu genu blastematu, nu le era iertatu se siéda sub unu acoperisiu cu barbati, cu atátu mai puçinu se mance cu ei la o mésa; multe cali erau inchise dinaintea lor, ele erau oprite a intrá în anumite locuri, si abiá se priviáu de fientie ratiionali.

În insul'a Marguesas a Oceanului muierile asemenea se consideráu de fientie necurate, si cá atari

nu se poteáu atinge de mai multe obiecte, cari altminte si lor le-aru fi fostu de lipsa. Calile cele mai comóde, pómele cele mai gustuóse, mancarile cele mai nutritorie, ba si foculu atítiatu de barbatiilor lor era pentru dinsele „tapu“, adeca opritu, si decumvá s'aru fi atinsu de aceste, aru fi trasu asupra-si furi'a dieiloru si a barbatiilor sei.

În Viti muierile asisidere suntu silite a se jefi pre mormentele barbatiilor lor. Cu ocaziunea mortiei domnitoriului femeiele lui se sugruma, pentru că mortulu inca si în mormentu se póta conversá cu ele. Adese muierile incesi se senucidu în acestu modu asup'ra cadavrelor barbatiilor lor, maicuséma déca n'au copii, cari aru póti grigi'a parintésca. Ele se alegu de jefie dieiloru si de mançari la acele ospetie sante, cari se tieniu la serbatorile lor cele infioratorie.

În Insul'a Ohaiti se aflá una soçietate cu numele „Arrenys“, de ale carei principie fundamentali se tie-neá uciderea baiatiilor indata dupa nascere. Mamele ucigatorie de prunci nu casunáu nece o indignare au suprinde, si incesi ele enaráu cu tóta recél'a, cumu că cáti copii de ai sei a ucisu. Mamele, cari nu poteáu sugrumá pre fii sei, ci i-sfermáu cu petiórele lor, se diceáu a posedé „anima ddieésca.“

Femeiele în Afric'a se considera de nesce animale; suntu silite a indepliní lucrurile cele mai grele, pana ce barbatiilor lor petrecu tempulu în trandavia. Muieria, carea e mai tare iubita de soçiiu seu, e detória a se-îngropá de viua împreună cu barbatulu seu mortu. Parintele indata dupa nascere si-logodesce fét'a, carea apoi nicicandu nu póte rumpe legatur'a acést'a, precandu barbatulu i-este iertatu a-o deface. Relatiunea între parinti si copii o póte chiarificá de ajunsu templarea urmatoria. Unu Negru betranu se decise a vende pre fiulu seu, si spre acést'a lu-duse la unu negociatoriu. Fiulu observandu intentiunea parintelui seu, chiamá într'o lature pre unulu din aginti, si togmindu-se cu elu, vendú pre tata seu! Betranulu candu vediu, că se léga că unu sclavu, strigá: Eu sum parintele acelui, care m'a vendutu.“ „Nu e dreptu“, urlá fiulu; si parintele fú abnegatu si vendutu de insusi fiulu seu. În unele familie ale Negriiloru intru atát'a domnesce egoismulu, cátu se lasa unulu pre altulu a mori, fóra a-si tinde picu de ajutoriu. Femeiele si pruncii suntu cei d'antái, pre cari în morburi i parasescu; era déca se vindeca, i primescu denou în soçietatea lor si traescu la-olalta astfeliu, cásí candu aru fi implinitu în privinti'a lor tóte detorintiele naturali si amicabili.

Muieria típata în viati'a barbatulu seu rareori se póte maritá, pana ce barbatulu i-este iertatu a se insoará. Ci decumvá muierii típate i-sucece maritarea, atunci trebuie se-si taie artichulu d'antáiu alu degetulu seu celui micu; si decáteori se marita, de atáteori trebuie se repetiésca operatiunea acést'a în ordine pre cele-alalte degete. Biét'a muere, prelanga acea că e obiectulu despretiurei barbatulu, e osandita inca a suferi si maltractările copiiloru. Baiatulu în anulu etá-

tii alu 18-le cu o ceremonia ridicula, dara totodata selvatica, se emancipeza. De la din'a acesta incolo cuprinde locu intre barbati, si primul semnu alu barbatiiei lu-aréta prin acea, ca alergandu in colib'a tātane seu, acolo maltracteza, bate si mortifica pre mama sa. Barbati gasescu placere in acésta fapta barbara, éra nenorocita mama suferé tacundu, carea afóra de acea e espusa si batjocurirei.

La Hotentoti, unu poporu in Africa médiadiana, déca mam'a nasce gemeni, si acesti-asuntu dóue fetiie, cea mai bēda se ucide indata; déca nasce fiu si fēta, fēt'a se ingrópa de viua. Uciderea betraniloru si aici e dátina comune. Parintii pre acei prunci, cari se nascu in tempu de resbelu, i-lapeda séu i-ucidu, ca se nu le fia spre vreunu impedeamentu, care fapta crudele cu atātu mai multu se lauda, cu cātu se indeplinesce cu mai mare indiferentismu.

In India la despartire, carea altcumu e o fapta aternatória de la umorulu unui séu altui-a dintre casatoriti, mam'a duce cu sene fetele, éra fetiorii remanu la parinte. Déca femeia devine vedua, baiatii ajungu prepusi si demandatori ai ei. Barbatulu pre femeia sa o numesce sclava, éra ea pre barbatulu seu domnu, despuitoriu séu câte odata si ddiu; numele propriu alu barbatulu seu pentru onóre nu i-este iertatu nicicandu a-lu rosti. „Padma-pourana“, una carte santa, enuncia apriatu, ca muierea afóra de barbatulu seu n'are altu ddiu pre acestu pamentu. Orice defectu ar' avé séu ori cātu de uritu ar' fi barbatulu, femeia numai pentru elu trebuie se traesca, avendu convingerea, cumu ca elu e ddiuul ei. Déca barbatulu ei canta, ea trebuie se fia suprinse; déca salta, trebuie se-lu privesca cu placere; déca vorbesce despre scientia, trebuie se-lu asculte cu uimire; déca vine in furia séu o amenintia, déca mortifica pre muiere sa séu o chiaru si bate, ea trebuie se le suferá tóte aceste cu blandetie, se i-sarute man'a; cu unu cuventu asiá trebuie se se póte, ca din tóte se apara, ca ea tiene pre barbatulu seu de ddiu.

Dara nu vomu a mai continuá descrierea trista a viatiei familiare cei afóra de crestinatate; cāci, conformu propusului nostru, pentru o memoria cātu de cātu cuprindietória e destulu si atāt'a, ca se póta cuprinde diferinti'a, carea caracterisedia famili'a intre pagani si intre crestini. Acolo fačia cu prunci si muiere nu vedemu neci o urma a demnitatii si drepturiloru umane; pana ce crestinatatea, desi recunósce superioritatea barbatulu ca a capului familiei, totusi voesce a se privi muierea mai multu de coajutória decātu de supusa; éra pe prunci nu i infaçiosiedia numai ca osu din ósa si ca sange din sange, care relatiune esista si la animale, ci ca nesce fientie, cari togmá asiá ca parintii suntu creati dupa chipulu si asemenarea lui Ddiu, si cari suntu concrediuti parintiloru spre crescere cuviósa, éra nu spre nemicirea sufletulu si a trupulu.

„Crestinismulu, díce cu privire la aceste Gaume, propunendu-si prin unirea casatoricesca latirea si plan-

tarea mai departe a moralitatiei, totodata a facutu se incete si poligamia, gangren'a acésta a casatoriiloru pagane. Si pentru ce? pentru ca prin ea nu se póte ajunge perfectiunarea cuviintiósa a viatiei familiare; si pentru ca a trebuitu se se restituésca muierea ca socia barbatulu in statulu ei celu originale, si se se mantuésca din selavia, in carea asiá de multu a langeditu; ci insa numai unitatea legaturei casatoriali póte efeptu onórea si libertatea acea, carea formédia conditiunile perfectiunarei totali a viatiei familiare cei re nascute prin crestinatate.“

„Scopulu familiei tientitu spre moralitate efeptuesce si nedespartibilitatea legatureloru casatoricesci, fiindu ca restituirea muierei in starea ei cuvenintiósa si crescerea morala a prunciloru nu consuna cu ide'a despartirei casatoriei. Formandu-se casatori'a intr'unu modu ca acest'a, membrii acelei inea vinu intr'o relatiune cuviintiósa.“

„Ce se tiene anume de relatiunea dintre casatoriti, muierea ca socia barbatulu nu e mai multu sclava, neci barbatulu e domnu absolutu si tiranulu, ci aperiatoriulu si sprigionatoriulu ei. Din acésta provine o armonia asiá de perfecta, carea pana ce desparte spre una parte efeptuesce fericirea casatoriloru, asecurédia totodata si renumele familiei, si prin crescerea morala a prunciloru aredica societatea la o drepta a domniei si culturai pana acumu abia cugetate.“

„Totu asiá de favoritoriu se formédia si relatiunea intre parinti si prunci. In loculu tiraniei, carea éra legea principala a familiei cei vechie pagane, se ivesce o auctoritate noua, o auctoritate singuru de la Ddiu aternatória, si sclavi'a prunculu o preschimbaré supunerea lui cea plina de iubire. In familia crestina parintele nu e proprietariulu prunculu, ci numai aperiatoriulu si sustienatoriulu acelu-a, care despre poterea sa capetata asup'a prunculu va dá séma unui Parinte pré santu, care in pruncu érasí voiesce a-si reaflá chipulu seu.“ (Geschichte der häuslichen Gesellschaft, oder Einfluss des Christenthums auf die Familie, von J. Gaume, 1863.)

Asiadara déca esista pe pamentulu acest'a relatiune fericitória, acea póte fi maicuséma casatori'a legata si viatia familiara, condusa in spiritulu crestinu. Maiestatica e legatur'a acésta, man'a lui Ddiu o-a tiesutu, si prin sentimentele cele mai adance si sante ale animei se intaresce si nobilisédia; dara totu asiá de momentóse suntu si oblegatiunilé, cari se desfasuira din relatiunea acésta maiestósa, oblegatiuni, cu cari parintii suntu detori mai alesu prunciloru si maicuséma pentru acea, fiindu ca ceresculu Parinte in acei-a voiesce a-si reaflá chipulu seu.

(va urmá.)

Planulu de invetiamentu pentru scólele elementari gr. c. din distr. Nascudulu.

In conformitate cu articulu de lege XXXVIII de la anulu 1868 in caus'a instructiunii publice din scólele poporali, si pre

bas'a instructiunii provisorie, emanate din partea maritului ordinariatu gr. cat. din Ghierl'a cu circulariulu d. d. 7/9 1869 n-rulu ²²⁸² ₂₉₄₇, in scólele elementare gr. cat. din acestu districtu se voru propune obiectele urmátórie: 1. Doctrin'a religiunei si a moralului. 2. Limb'a romana: a) cititulu si scrisulu, b) gramatic'a, c) stilulu, d) ortografi'a. 3. Computulu verbale si scripturisticu. 4. Fisie'a si istori'a naturale. 5. Geografi'a si istori'a patriei. 6. Economi'a. 7. Scurta cunóscere despre drepturile si detorintiele civelui. 8. Cantulu. 9. Esercitie corporali cu privire la esercitiile militari.

Cu privire la oblegamentulu scolariloru de a frecuentá scól'a de la alu 6.—12., respective pana la alu 15. anu de etate, si considerandu si impregiurarea, cá fiacare scóla elementare are numai unu invetiatoriu, scólele nóstre elementari gr. cat. din acestu districtu voru constá pre venitoriu din 3 despartimente séu clasi, si fiacare despartimentu va constá din 2 cursuri séu ani; drept'acea materi'a de invetiamentu se va impartí pre diferitele despartimente in urmatoriulu modu:

I. Doctrin'a religiunei si a moralului, (3 óre pre septemana.)

Despartimentulu I. Din istori'a biblica, istoriórele fóra nece unu semnu. Dupa tractarea fiacarei istorióre întrebárele corespundietórie din catechismu. Din candu in candu, memorisarea rogatiuniloru mai scurte, premergundu totdeun'a o esplicare detaiata a rogatiunei, ce va se se invetie. La repetíre se potu luá întrebárele invetiate din catechismu si separate de istorióre.

Despartimentulu alu II. Istoriórele fóra semnu si cele cu o stelutie. Prelanga întrebárele luate din catechismu se mai maresce cerculu, luandu întrebári nóue. Deprinderea in rogatiuni cá mai susu.

Despartimentulu alu III. Istoriórele cu dóue stelutie, prelanga cele luate mai susu. Din catechismu, cererulu se póte mari prin adaugere de întrebári nóue. Istoriórele insemnate cu 3 stelutie si cu câte o cruce se potu luá in scól'a repetitória. De manualu va sierbí Manualulu de istori'a bibl., tradusu dupa Schuster.

II. Limb'a romana, (12 óre pre septemana.)

Despartimentulu I. a. Limb'a romana in clasa inferióra se va restringe la invetiamentulu intuitivu si esercitiile in scrisu si cititu (scriptologia). Dintre cele 12 óre limbistice cadu pre invetiamentulu intuitivu 3 óre impartíte in 6 diumetáti, cele-alalte pre scrisu si cititu. La scrisu se iea in deosebita consideratiune ortografi'a, careá se se deprinda prin decopiarea fidela de cuvente si díceri simple, insa nu prin regule seci. De gramatica si stilistica cá obiecte de-sene-statatórie in clasa I. nu póte fi vorba. — b. Scriptologi'a, si anume: citirea si scrierea materiei din abecedariulu lui Petri, asiá, cá scolarii in cursulu I. se scia cití si serie cu litere mici romane, si intru alu II. cu litere mari romane cele-alalte feluri de tipariu. Pentru intarirea memoriei voru sierbí naratiunile si poesefe din abecedariu. Gramatic'a se va marginí numai la cunóscerea diceriloru simple, a cuventelor, silabeloru si a sunetelor, cari sierbescu cá pregatiri pentru cititu.

Despartimentulu alu II. Citirea cu desteritate, quandu-se camu diumetate din bucátile literarie din cartea de lectura a lui V. Romanu; apoi o cunoscintia mai estinsa despre tóte soiurile de sunete si derivarea consunanteloru *d, t, s*, in *d, t, s* si *s, t, d*, precumu si a vocaleloru *e* in *ea*, *o* in *oa*, apoi si a vocaleloru, ce se deriva in *á*, insa numai intru cátu ajunge capacitatea prunciloru din acelasi despartimentu; mai incolo cunóscerea silabeloru, intonarea acestor'a in cuvente si despartireloru la scriere, precumu si cunóscerea sustantivului dupa genu si numeru, a artielului, a adiectivului dupa numeru si genu, a pronumelui personale si a verbului, destingerea infinitivului lungu si scurtu si a gerundului; apoi cunóscerea deplina a celoru trei tempuri principali. Spre intarirea memoriei va sierbí materi'a din legendariulu lui V. Romanu. Cá indreptariu pentru

invetiatoriu la esercitiile limbistice se recomanda Compendiulu de gramatic'a limbei rom. de Cipariu, éra in privint'a procedurii se va indreptá invetiatoriulu dupa „Amiculu scólei“ din anulu 1860 si dupa „Magazinulu pedagogicu“.

Despartimentulu alu III. Din cititu se va luá cea-alalta diumetate a bucátiloru literarie din legendariulu lui V. Romanu: din gramateca: o cunóscere detaiata a sustantivului, adiectivului, declinarea sustantiveloru, compararea adiectiveloru, numeralulu si pronumele precumu si declinarea acestui-a, conjugatiunea verbului in tóte modurile si tempurile, si interjectiunile; apoi cunóscerea propusetiunei simple, contrase, compuse si a formei ei, interpunctiunea si cunóscerea conjunctiuniloru. — In stilistica suntu a se deprinde elevii: in descrieri, epistole, cuitantie, recepise, conturi atestate pentru servitori, contracte si obligatiuni.

(finea va urmá.)

Corespondintia.

Beclénu. Solnocu int. la 23. Iuniu st. n. 1872, dominec'a totoruru santiloru, diu'a libertáti iobagiloru.

(Estrasu) . . . Déca fiacare fiu alu natiunei are detorintia a lucrá dupa poterile sale pentru inaintarea, prosperarea si binele natiunei sale pre orice cai salutarie, apoi fiacare crestinu trebue asfiderea se contuere la prosperarea religiunei sale. Astfeliu, dorindu a urmá pre ambe caile acestoru principie nerestornabile, vreu a cará si io dupa marginilele mele, poderi vor unu graunte de nasipu la inaltierea edificiiului prosperarei natiunei, si religiunei mele.

Precumu avurati bunatate, Cl. D. Redactoru, a publicá o scurta corespondintia in primulu peródu alu „Sionului rom“ in n-rulu 3 din 1867 despre una baserica din Corueni, spre a se dá meritulu tributulu cuvenitu, asiá acum'a vreu a ve serie despre 3—4 baserice si alte celea, despre cari cu indulginti'a d. vóstre mi-voiu permite a comunicá ven. cleru si natiunei unele date, nu fóra interesu religionariu si natiunalu, ma cá stremuru si esemplu de imitare pentru oricare comuna basericé-sca, pentru oricare individu.

1. In baseric'a din materialu solidu construita in Beclénu, alu carei santuariu lu-separédia unu iconostasu de penelulu aceluiasi pictóru mie necunoscutu, care a depinsu iconostasulu basericei catredrale din Blasiu, pe care iconostasu stá scrisu: „*Benedixit excell. ill. ac rev. Ioannes Babb, eppus Fogarasiensis*“; in cornulu dreptu se afla inmurata una piétra cu inscriptiunea urmátória: „*Hanc s. aedem, in honorem veri Dei, sub reg. aug. caes. Francisci II., ex gratioso indultu I. posses., scilicet ill. d. c. caes. r. et ap. Mattis camerarii Francisci Bethlen de eadem, ac ill. d. suae uxoris l. b. Bánffi Susannae, ill. d. c. vid. Christinae Kemény, ill. d. c. vid. Duxardin Borbarae, item sp. d. Sigismundi Iékej; archidiacono Constantino Gyulai et popa Maxim fungentibus, cursu 3 ann., Sütö Pinte a, mutuo consensu suae uxoris Toban Varvarae, propriis expensis fieri curavit: Bethlen . . .*“ Anulu edificarei e nelegibile. Organulu presinte alu basericei e rev. d. prota Georgiu Tecariu, unu veteranu parinte, care inca posiede tonulu sonoru piu; éra corulu e edificátu de fericitulu si renumitulu protopopu Basiliu Silasi († 8. Sept. 1854), ale carui osamente jacu inmormentate vis-à-vis cu feróstr'a stanga a corului basericescu, in care cantárele se conducu de desterulu docinte Simeonu Moldovanu.

2. In Sesarmu pre la a. 1866 s'a edificatu baserica de piétra in stilu modernu, sub meritatulu prota d. Ioane Popu Papiu, din colecte scóse depre poporu. Baseric'a ast'a decoredia regiunea siesului prelanga tiermurulu dreptu alu Somesiului mare. N'are inca iconostasu.

3. In midiuloéulu siesului in stang'a Somesiului mai in susu straluce edificiiulu unei baserice mici (de 12° lung., 4° larg., si 17° inaltínea pana in crucea din turnu, 5° inalta in muru),

dara biserice frumoase în comună Sîrég, edificată la 1865—7 din prinseture de otaru în tempu de imasiu, la zelosă staruintia a protei Demetriu Grauru, († 5. Sept. 1865) după depunerea fundamentului. Santuariulu acestei biserice lu-decorédia fruntariulu depinsu de rev. d. pictoru-canoniceu Michaelu Sierbanu din Ghierl'a. În altariu este înmurală o piétra cu inscripțiunea următoria: „S'a edificatu de poporulu romanu localu. D(emetriu) G(rauru), I(oane) M(uresianu), P(etru) M(uresianu), L(eonte), R(usu), V(asiliu), (Iisui), L(aurentiu), Z(ottich), M(ichaelu) S(iorbann), 1866.“ S'a binecuvéntatu în 5 Maiu st. n. 1869 prin d. G. Tecariu protopopu.

4. În Mintiulu romanu acumu se redica o biserică pompósă, la staruinti'a d-lui prota G. Tecariu și a preotului locale Ioane Chit'a, prin zelosulu poporu.

Înainte de a încheia articolulu acest'a, nu me potu retiené a nu ve comunicá cu asta cale ceva și despre scól'a gr. c. confesiunale din Beclénu, care póte sierbí de modulu oricarei alte scóle din Transilvani'a. Ea este edificată solidu sub neuitatulu protopopu Basiliu Silasi; are o fundatiune pana acumu numai de 300 fl., dara e firma sperantia a i-se asigurá venitoriulu, — în presinte încátvá amenintiatu de visele amalgamisátorie magiare, — cu una fundatiune de vre 2000 fl. v. a. prin d. proprietariu din locu, Ioane Merzocu, indata ce va veni episcopu la Ghierl'a. Invetiatoriulu acestei scóle renumite în întregu tienutulu, d. Simeonu Moldovanu, instruédia pruncii și în pomaritu și cultur'a vermiloru de metasa, atâtú teoretice câtú și în pracsă, sierbesce de 12 ani, și estu-tempu s'a produsu în 9. l. c. cu unu esamenu escelinte; dovéda a fostu îndestulirea comuna a parintiloru și a publicului ascultatoriu, și premiarea invetiaceiloru prin întielegintii presinti, precumu dd. Ioane Merzocu, Petru Muresianu etc., și colect'a de 74 fl. facuta pentru repararea scólei numite pre la pasci, a carei lista am onóre a vi-o comunicá spre publicare: Ioanu Merzocu contribuí 20 fl., Georgiu Puiu o feréstra întréga cu sialucate, calculata în 15 fl., G. Tecariu protop. 10 fl., Sim. Moldovanu invet. 5 fl., P. Muresianu Sireganu scrietoriu 3 fl., Petru Merzocu, Elia Nedelea, Ioanu Tomuca Morariu, Iosifu Cocoiu câte 2 fl., Greg. Rocnénu cantorú, Alecsiu Diuganu, Tobia Veiger, Andreiu Butnariu, Berki Mothi, Mateiu Popu, Ioanu Suagáu, Ioane Diuganu, Petru Diuganu, Georgiu Morariu, Georgiu Moldovanu, Michaiu Iozsi musicantu, Gyömbér Getzi, Danile Motentanu din Fig'a și Alecsiu Rocnénu, câte 1 fl.; sum'a 74 fl. v. a., cari suntu a se solví la San-Michaiu a. c.

În fine ve înscintiediu cu bucuria, că pentru întemeierea unui fundu spre înfientiarea și sustinerea academieii romane de drepturi, prin unu comitetu anume instituitu decătra o adunare cercuale a întielegintiei preotiesci și mirenesci, tienuta în resiedinti'a protopopésca în 20 Fauru a. c., s'a contribuitu și oferitu din tractulu Beclénului sum'a considerabila de 498 fl. 39 cr., din care 142 fl. 10 cr. v. a. bani gat'a, cari s'au și tramisu onoratului comitetu centr. la Sabiiu, precumu se va vedé în fói'a „Transilvani'a.“

Petru Muresianu Sireganu.

Ochire prin lumea política.

(din 1—15 Iuliu a. c.)

Cronica interna. Alegerile diétali în Ungari'a suntu p'aci încheiate; partid'a deákista va dispune de 27—30 voturi mai multu că în diéta trecuta, dara din deákisti póte se se formeze o subpartida „de reforma“, carea se nu vree la tóte casurile a trecé prin focu și prin apă cu mamelucii guvernementali. Deputati rom. natiunali se alesera pana acumu vre 9, deákisti éra vre 11. — Romanii brasioveni și o parte din sabieni se destecera de decisiunile conferintiei din A.-Juli'a; se sperámu, că voru remané isolati. — Diéta Croatiei votá o adresa că respunsu la rescriptulu reg., și alese deputatiunea regnicolara pentru afacerea provincialisarei granitielorú militari. Dara în adresa posttesca, că deputatiunea cu o deputatiune a diétei pestáne se revéda și le-

gea impacatiunei din 1868 în mai multe puncte. — În fine amintim, că M. sa imperatulu cătra midiuoculu lui Septembre va se întórca în Berolinu imperatului Guilelmu visit'a de mai anu a acestui-a din Ems și Salisburgu.

Cronica esterna. Politi'a esterna serbéza ferie. Totu, ce e mai momentosu, se reduce la santiunarea legei pruso-germane, contr'a iesuitoru, după carea preste 6 lune nu va mai fi petioru de iesuitu în Germani'a; la visit'a și primirea amicale a vice-regelei (chedivelui) Ismailu din Egiptu în Stambulu, și împacarea lui, celu puçinu provisória, cu sultanulu; în fine la amenintiarea diuariului oficiosu alu Serbiei, că „déca regimulu ungaru se nevoiesce a împiedecá liber'a desvoltare a poporatiuniloru crest. din Turci'a, aceste voru fi nevoite a strapune deslegarea cestiunei orientali pre teritoriulu austro-magiaru.“ Celu ce are urechie de audítu se audia!

Varietăți.

Între convertitii anglesi, trecuti în anii din urma la catolicismu, după o lista publicata în „Cork examiner“, aflámu preste 80 de marchisi, lordi, generali și admirali, și la 200 de preoti anglicani.

Prim'a universitate femeiesca se afla la Poughkeepsie în Americ'a de nordu, după fundatoriu pótra numele de „colegiulu lui Mateu Vassar“, are de scopu „a educá soçie bune, mame bune și dame culte“, și posiede dreptulu de a dá în scientiele propuse la colegiu diplome de doctoru scolariloru, cari se crescu și traescu în comune în colegiulu prevediutu cu tóte conforturile, sub una conducere și disciplina religiósă bine mantienuta.

Nóuele institute rom. de creditu, „Daci'a“ în Bucuresci și „Albin'a“ în Sabiiu, prosperéza; asiá césta din urma, operandu abiá de câteva lune, după prob'a de bilançiu presintata în siedinti'a consiliului adm. din 1. Iun. fece pana acumu unu castigu de 7131 fl.

„Soçietatea amiciloru beleloru-arti“ se numesce o juna reuniune, întemeiata decurendu la Bucuresci, în frunte cu mai multi barbati destinsi, pentru respandirea și împamentenirea gustului artiloru frumoase în Romani'a; — éra dd. Stef. Velescu și Al. Radu fundara unu institutu de educatiune natiunale, intitulatu „Institutulu Eliade.“ Ceriulu binecuvénte aceste salutarie întreprinderi!

Scótele romanesci în Macedoni'a și Epiru se urea acumu la n-rulu de 10, și suntu cercetate camu de 1000 de baiati. Primariulu lorú întemeiatoriu se póte díce p. archimandritu Averchiu, direct. scólei macedo-romane din Bucuresci; éra patronii și sprigionitorii lorú au fostu și suntu patrioti cá principele Alexandru Cuz'a, Dem. Gusti, Nic. Cretulescu, Ces. Boliacu, scl. D. Gusti, cá primariu alu Iasiloru, tramise și estu anu din partea acestei municipalitati 2600 lei pre sém'a scóleloru memorate; éra primari'a Bucuresciloru, precumu citim în „Tromp. Carpat.“, inca se împulpa se fundeze o scól'a romana în Trical'a, capital'a Tesaliei orientali. Ddiu se ajute!

Necrologia. În 26 Iuniu s'a mutatú la cele eterne pré rev. de Grég. Mihali, canon. metrop. din Blasiu, după unu morbu greu și îndelungu, în etate de 68 ani; éra în 11 Jun. pré rev. d. Ioane Szodoro, canonicu preb. alu catedralei din Ghierl'a și preotu jub., în anulu 81-le alu etatei, 57-le alu preotiei și 16-le alu canoniciei sale, concomitandu-i reputatiunea generale, de a fi fostu în lung'a lorú pastorire sufletésca ambii lucratori fideli în vini'a Domnului și de a fi sierbitu cu sinceritate înteréselorú religiunei, bisericei și natiunei proprie. — În 22 Maiu repausá în Hatiegu maiorulu pens. Ioane Novacu de Uniadórá, unu fiu porure credintiosu și zelosu alu natiunei romane. — În Sabiiu în 12 Iuniu adormi în Domnulu rev. d. I. Panovicuiu, protopresbiteru și asiesoru consist. gr. or., în etate de 73 de ani. Fia-le memori'a în eternu binecuvéntata!

Post'a redactiunei.

P. t. domniloru: J. V. B. în Petridulu-de-diosu. Sum'a tramisa anu primitu-o. — A. S. în Bistrița. Lucrulu postitu se spedéza asta di.